

สองค่าแรงขั้นต่ำ และการเคลื่อนย้ายแรงงาน ก่อนเปิดเสรี “ประชาคมอาเซียน”

ช่วง 1-2 เดือนที่ผ่านมาได้มีการพูดถึงปัญหาการค้ำมนุษย์ และการใช้แรงงานต่างด้าวในอุตสาหกรรมไทยค่อนข้างมาก โดยสหรัฐอเมริกาได้ปรับอันดับสินค้าไทยให้พ้นจากบัญชีรายการประจำปีเกี่ยวกับสถานการณ์การค้ามนุษย์อยู่ในระดับ Tier 3 ซึ่งเป็นระดับต่ำสุด TPA News ฉบับนี้จึงขอนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการเคลื่อนย้ายแรงงาน และค่าแรงขั้นต่ำรายวัน ก่อนมีการเปิดประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน หรือ AEC ในปลายปี 2558

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่าการไหลเวียนของประชากรอาเซียนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ไม่ใช่ว่าจะเริ่มเดินทางกันอย่างไรหลังจกเปิดประชาคมอาเซียน แต่การเดินทางไปมาหาสู่ระหว่างกันกลับมีมานานนับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จนกระทั่งการเดินทางไปมาระหว่างกันเริ่มชालงนับตั้งแต่สงครามเย็นเริ่มปะทุขึ้น แต่เมื่ออาเซียนเริ่มเปิดไปมาหาสู่กันมากขึ้นท่ามกลางโลกเสรีทุนนิยมทำให้สมาชิกหลายชาติไม่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตไปอย่างเท่าเทียมกัน จึงนำไปสู่การไหลออกของแรงงาน เพื่อออกแสวงหา

ความมั่งคั่งที่ไม่อาจปฏิเสธได้

อย่างไรก็ตามการเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนมักจะสร้างความสับสนอยู่เสมอ เนื่องจากหลายๆ คนเข้าใจว่าเมื่อมีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนอย่างเป็นทางการในปี 2558 แล้วแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะจากเมียนมาร์ สปป.ลาวและกัมพูชา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ (UNSKILLED LABOUR) จะไหลทะลักเข้ามาทำงานในประเทศไทย และจะเข้ามาแย่งงานคนไทยทำ ซึ่งในความเป็นจริงประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง 10 ประเทศไม่เคยมีการตกลงแต่อย่างใดที่จะให้มีการเปิดเสรีการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ แม้จะมีเป้าหมายในการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรี ก็เป็นเพียงการตั้งเป้าหมายว่าจะให้แรงงานฝีมือ (SKILLED LABOUR) สามารถเคลื่อนย้ายได้เท่านั้นและในความเป็นจริง ณ ปัจจุบันการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมืออย่างเสรี ก็ยังไม่ได้เกิดขึ้น จะมีก็เพียงการกำหนดคุณสมบัติไว้ก่อนเท่านั้นว่า ถ้าในวันหนึ่งประเทศสมาชิกอาเซียนมีการอนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือได้อย่างเสรีแล้วแรงงาน

ที่ทำให้ได้ตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ในข้อตกลงยอมรับร่วม (MUTUAL RECOGNITION ARRANGEMENTS: MRAS) เหล่านี้เท่านั้นที่จะสามารถเข้ามาทำงานและออกไปทำงานในประเทศอาเซียนได้อย่างเสรี การเข้ามาของแรงงานต่างด้าวที่เป็นแรงงานระดับล่างหรือแรงงานไร้ฝีมือที่เราพบเห็นอยู่ทุกวันนี้ เป็นผลมาจากกฎข้อบังคับอื่นๆ ที่ฝ่ายไทยสร้างขึ้นมาเอง นั่นคือการอนุญาตให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว ซึ่งก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากในปัจจุบันในตลาดแรงงานของไทยเริ่มประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานแล้ว โดยเฉพาะแรงงานวัยฉกรรจ์ที่พร้อมจะทำงานที่ใช้แรงงานเข้มข้น มักจะเป็นงานที่มีลักษณะเป็นงานหนัก สำหรับอาเซียนปัจจุบันได้มีการกำหนดคุณสมบัติของแรงงานหรือ MRAS เสรีไปแล้ว 8 วิชาชีพโดยสามารถจำแนก MRAS ได้เป็น 2 รูปแบบ ได้แก่

รูปแบบแรก คือ การจัดทำมาตรฐานคุณสมบัติของผู้ประกอบวิชาชีพขึ้นมา อย่างชัดเจน ซึ่งมักจะเป็นวิชาชีพที่มีทักษะขั้นสูงในการประกอบวิชาชีพ โดย 5 วิชาชีพแรก ได้แก่ วิศวกร สถาปนิก พยาบาล หมอ และหมอฟันที่ได้มีการจัดทำ MRA ไปแล้วนั้น กำหนดคุณสมบัติจะลงในรายละเอียด เรื่องวุฒิการศึกษา การมีใบอนุญาตภายในประเทศของตน จำนวนปี และประเภทของประสบการณ์ทำงาน ภายหลังการจบการศึกษา การศึกษาต่อเนื่อง และเรื่องจริยธรรม โดยในอนาคตหากนักวิชาชีพที่สามารถทำตนเองให้มีคุณสมบัติครบถ้วนตาม MRA ก็สามารถเดินทางไปขอใบรับรองในสาขาวิชาชีพของประเทศเพื่อนบ้านเพื่อทำงานได้แน่นอนว่าในอนาคตอาชีพในลักษณะที่มีแนวทางการปฏิบัติงานชัดเจน และเป็นวิชาชีพขั้นสูงก็จะมีการจัดทำ MRA ในลักษณะนี้มากยิ่งขึ้นไม่ว่าจะเป็น เกษีกร นักกำหนดอาหาร นักกายภาพบำบัด

รูปแบบที่สอง จะเป็นกรอบข้อตกลงของวิชาชีพนักสำรวจและนักบัญชี เนื่องจากแต่ละประเทศอาเซียนมีรูปแบบการศึกษาและวิธีการปฏิบัติงานที่มีข้อกำหนดที่แตกต่างกัน ดังนั้นอาเซียนจึงกำหนดเป็นเพียงกรอบข้อตกลงกว้างๆ (MRA FRAMEWORK) ว่า นักสำรวจ นักบัญชีที่จะสามารถทำงานระหว่างคู่ประเทศหนึ่งๆ ของอาเซียนได้ต้องมีคุณสมบัติในประเด็นใดบ้าง ส่วนในรายละเอียดเรื่องจำนวนปี เรื่องระดับการศึกษา ให้แต่ละคู่ประเทศในอาเซียนไปตกลงกันเอง โดยในอนาคตวิชาชีพที่น่าจะมีการกำหนดกรอบ MRA FRAMEWORK เช่นนี้ ก็คือนักกฎหมาย และสำหรับบริการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นวิชาชีพล่าสุดที่มีการจัดทำ MRA เราพบว่า มีตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องกับบริการท่องเที่ยวอยู่ถึง 32 ตำแหน่งงานภายใน MRA ที่บังคับใช้ไปแล้ว โดยมีตั้งแต่ระดับล่างสุด เช่น พนักงานเสิร์ฟอาหาร ไปจนถึงระดับบน เช่น ผู้จัดการโรงแรมด้านการต้อนรับ และดูแลลูกค้า ดังนั้น MRA เรื่องการท่องเที่ยวจึงมีลักษณะเป็นคุณสมบัติของผู้ที่จะมาขอใบอนุญาตออกไปรับรองการทำงานแบบ COMPETENCY BASE นั่นคือจะกำหนดคุณสมบัติเป็นตำแหน่งงานย่อยๆ ว่า คนที่จะมาขอทำงานในตำแหน่งงานนี้ ต้องมีความสามารถทำอะไรได้บ้าง ไม่ได้มีการกำหนดในลักษณะของ วุฒิการศึกษา หรือใบอนุญาตการทำงานในประเทศเช่นเดียวกับอีก 7 วิชาชีพข้างต้น โดยในอนาคตนักวิชาชีพที่ลักษณะกึ่งฝีมือ หรือ SEMI-SKILLED LABOUR ไม่ว่าจะช่างประปา ช่างไฟฟ้า ช่างคุมงานก่อสร้าง (ไฟร์แมน) ก็มีแนวโน้มที่จะมีการจัดทำ MRA ในลักษณะนี้บริการการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นวิชาชีพล่าสุดที่มีการจัดทำ MRA พบว่า มีตำแหน่งงานที่เกี่ยวข้องกับบริการท่องเที่ยวอยู่ถึง 32 ตำแหน่งงาน

สำหรับค่าแรงขั้นต่ำรายวันในกลุ่มประเทศอาเซียน พบว่ามี

ความแตกต่างกันค่อนข้างมาก โดยประเทศที่มีค่าแรงขั้นต่ำรายวันสูงสุดคือ ประเทศสิงคโปร์ สูงถึง 1,688 - 1,896 บาท/วัน และประเทศที่มีค่าแรงรายวันต่ำสุดคือ ประเทศเมียนมาร์ 18 บาท/วัน ตามตารางเปรียบเทียบค่าแรงขั้นต่ำรายวัน

ประเทศ	ค่าแรง (บาท/วัน)
1. สิงคโปร์ (ไม่มีค่าแรงขั้นต่ำอย่างเป็นทางการ)	1,688 - 1,896
2. มาเลเซีย (กัวลาลัมเปอร์)	318
3. ฟิลิปปินส์ (มะนิลา)	315 - 344
4. ไทย	300 - 320
5. อินโดนีเซีย (จาการ์ตา)	137 - 251
6. ลาว	108 - 132
7. เวียดนาม	103
8. กัมพูชา	65 - 66
9. เมียนมาร์	18

ที่มา: www.Business-in-Asia.com

ด้วยค่าแรงขั้นต่ำรายวันที่แตกต่างกันในกลุ่มประเทศอาเซียน จึงทำให้เกิดการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายของแรงงานข้ามชาติ ซึ่งมีชาวจับกุมได้อยู่เป็นประจำในประเทศที่มีค่าแรงขั้นต่ำรายวันค่อนข้างสูง เช่น ประเทศมาเลเซีย ซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศร่ำรวยของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นแม่เหล็กดึงดูด แรงงานเถื่อนจากอินโดนีเซีย รวมไปถึงประเทศที่ยากจนกว่าในอาเซียนเข้ามาแสวงโชค โดยแรงงานส่วนใหญ่ของอินโดนีเซียที่เข้าไปทำงานจะอยู่ในส่วนของการปลูกปาล์มน้ำมัน และแม่บ้าน

นอกจากมาเลเซียแล้ว สิงคโปร์ยังเป็นประเทศที่มีค่าแรงขั้นต่ำสูงที่สุดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้หลายแรงงานจากหลายประเทศทั้งใน และนอกภูมิภาคต่างมุ่งหมายที่จะเข้าไปทำงานในประเทศแห่งนี้ จนทำให้กระแส **"เกลียดต่างชาติ"** ปะทุขึ้นในประเทศ ที่ชาวสิงคโปร์กลัวว่าต่างชาติจะเข้ามาแย่งงาน และมาเบียดบังสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่พวกตนสมควรได้รับ เช่น การบริการขนส่งมวลชน แต่อย่างไรก็ตาม สิงคโปร์ยังต้องพึ่งแรงงานต่างชาติอยู่ไม่ว่าจะเป็นงานในภาคส่วนการก่อสร้าง งานจำพวกแม่บ้าน หรืองานที่ใช้แรงงานหนัก

ไม่ว่าวันแม้แต่ประเทศไทยเองที่เป็นศูนย์รวมของแรงงานจากประเทศลุ่มน้ำโขง อย่างกัมพูชา ลาว เมียนมาร์ และเวียดนาม ที่มีค่าแรงขั้นต่ำอยู่ที่ประมาณ 65 บาท 108 บาท 18 บาท และ 103 บาท ต่อวันตามลำดับ ด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไทยรุดหน้าไปมากกว่า ทำให้ไทยเป็นอีกหนึ่งประเทศที่ดึงดูดแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน ด้วยค่าแรงที่สูงกว่าโดยแรงงานส่วนใหญ่จากประเทศ CLMV จะเข้ามาอยู่ในภาคการประมง ภาคการเกษตร ภาคการก่อสร้าง และภาคบริการ อย่างการเป็นบริกรตามร้านอาหารต่างๆ

ทั้งนี้ เกือบทุกประเทศในอาเซียนต่างมีความต้องการแรงงานจากประเทศสมาชิกทั้งสิ้น อาทิ อุตสาหกรรมประมงไทย ที่พึ่งพิงแรงงานต่างด้าวกว่า 90% เมื่อใดก็ตามที่ภาครัฐ หรือเกิดเหตุการณ์ใดก็ตามที่บีบให้แรงงานเหล่านั้นกลับประเทศ นอกจากนี้ ภาครัฐแก้ไขไม่ถูกจุดในเรื่องแรงงาน ผลเสียก็จะตกอยู่กับเศรษฐกิจของไทยเอง

ไม่วันกระทั่งมาเลเซียเองที่แม้ว่าจะมีความเกลียดชังแรงงานอินโดนีเซียแต่ภาคอุตสาหกรรมที่ยังใช้แรงงานอย่างการปลูกปาล์มน้ำมัน อุตสาหกรรมยางพารา กลับต้องการแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ อย่างไม่ขาดสาย ที่สำคัญแรงงานจำนวนไม่น้อยเข้ามาหางานในมาเลเซีย สิงคโปร์ และไทยอย่างผิดกฎหมาย และการเดินทางก็เสี่ยงด้วยชีวิตทั้งสิ้น ตลอดจนสวัสดิภาพการเป็นอยู่ที่ไม่ดีนัก

หากมองไปถึงปี 2558 กับการเปิดประชาคมอาเซียน การเปิดเสรี 7 สาขาวิชาชีพ ประกอบด้วย แพทย์ ทันตแพทย์ นักบัญชี วิศวกร สถาปนิก พยาบาล และนักสำรวจ อาจจะไม่ตอบโจทย์ความต้องการที่แท้จริงของอาเซียนมากนัก ด้วยความหวงแหนของแต่ละประเทศที่ต้องการปกป้องตำแหน่งงานให้กับคนในชาติ และน่าสังเกตว่า 7 สาขาวิชาชีพดังกล่าว ในแต่ละประเทศล้วนมีกฎหมายรับรองที่แตกต่างกันอย่างกฎหมายแพทย์ในไทยที่ระบุชัดเจนว่า แพทย์ต้องสื่อสารภาษาไทยได้ จึงเป็นข้อจำกัดของแพทย์จากประเทศอาเซียนอื่นๆ ที่ต้องการเข้ามาทำงานในไทย เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การเปิดเสรีด้านแรงงานที่ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง แต่ก็อาจเรียกได้ว่าเป็นการเริ่มต้นเปิดเสรีในการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือที่น่าจับตามองอย่างยิ่ง แต่การปรับเปลี่ยนกฎหมายเพื่อเอื้อให้แรงงานต่างด้าวสามารถเข้ามาทำงานได้อย่างถูกกฎหมายง่ายมากขึ้น โดยไม่ต้องเสี่ยงชีวิตหรือเสี่ยงต่อการถูกหลอกจากนายหน้าเถื่อน ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญที่ทุกรัฐบาลอาเซียนต้องให้ความสนใจ

ที่มา: ประชาชาติธุรกิจ

ศูนย์อาเซียนศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

